

Perspectives on individual differences affecting therapeutic change in communication disorders

Amy L. Weiss (red.), (2010)
New York/Londen: Psychology Press
312 pagina's
ISBN 9781848728875

Inter- en intrapersoonlijke variatie speelt een belangrijke rol bij de behandeling van communicatiestoornissen zoals stotteren, taalontwikkelingsstoornissen en afasie. De wijze waarop verminderde functies en anatomische eigenschappen zich in het communicatiegedrag manifesteren, verschilt namelijk per persoon. Bovendien kan het communicatiegedrag van een en dezelfde patiënt per situatie verschillen. Een voorbeeld over afasie kan dit verduidelijken. Patiënten met ernstige fatische stoornissen verschillen onderling in de manier waarop ze hun communicatieve intentie duidelijk maken. Sommige afasiepatiënten gebruiken bijvoorbeeld wel een communicatiehulpmiddel om hun taalproblemen te omzeilen; anderen kunnen of willen dit niet (zie bijvoorbeeld Van de Sandt-Koenderman, 2004). Ook bij een individuele patiënt kan het communicatiegedrag variëren, afhankelijk van de communicatieve situatie. Schaamte kan er bijvoorbeeld toe leiden dat een afasiepatiënt een communicatiehulpmiddel wel functioneel inzet in de vertrouwde thuissituatie, maar niet als een onbekende de weg naar het station vraagt.

Vanuit haar klinische ervaring raakte Weiss geïntrigeerd door interpersoonlijke verschillen die van invloed lijken te zijn op de effectiviteit van de logopedische behandeling. Dit riep de vraag op wat de patiënt zelf bijdraagt aan de werkzaamheid van de logopedische interventie. Anders gezegd, in hoeverre zijn psychosociale, gedragsmatige, emotionele en cognitieve kenmerken van het individu - naast de gekozen interventie en de vaardigheden van de therapeut - van invloed op het behandeffect? Zoals ook uit de titel van het boek blijkt, staat bovengenoemde vraag in het boek centraal. Helaas blijkt niet duidelijk uit de titel dat het accent hierbij op kinderen met communicatieproblemen ligt.

Weiss heeft diverse auteurs uitgenodigd zich over de vraag te buigen hoe individuele verschillen van invloed zijn op het selecteren en uitvoeren van 'evidence based'-logopediebehandelingen. Alle auteurs

Geen duidelijke conclusie over therapiebeïnvloedende individuele factoren

zijn als therapeut en onderzoeker werkzaam op het gebied van communicatiestoornissen. Hun werd niet alleen de vraag gesteld welke literatuur leidend is bij het nemen van klinische beslissingen, maar ook wat hun persoonlijke ervaringen of hypothesen zijn met betrekking tot therapiebeïnvloedende individuele factoren.

In de proloog (hoofdstuk 1) schrijft Weiss dat ze de auteurs bewust geen concrete aanwijzingen heeft gegeven over hoe zij zich over bovengenoemd hoofdstuk moesten buigen. Hierdoor varieert de opzet van de hoofdstukken sterk. In sommige hoofdstukken worden meerdere 'single-case'-studies gepresenteerd om te illustreren hoe individuele verschillen zichtbaar worden in de behandeluitkomst. Andere hoofdstukken presenteren modellen die leidend kunnen zijn in het EBH. Sommige hoofdstukken zijn bijna als complete reviews te beschouwen. Ook de mate waarin de auteurs zich laten verleiden tot het opschrijven van persoonlijke ervaringen en hypothesen varieert aanzienlijk.

Sommige auteurs belichten het vraagstuk van de individuele verschillen vanuit het perspectief van de stoornis, zoals Specific Language Impairment (SLI; Vander Woude; hoofdstuk 5), stoornissen in het autismespectrum (Hewitt; hoofdstuk 7), articulatiestoornissen (Weiss, hoofdstuk 8), schisis (Chapman & Hardin-Jones; hoofdstuk 9), stotteren (Stewart & Leahy; hoofdstuk 10; Hayhow & Shenker; hoofdstuk 11), gehoorverlies (Teagle & Eskridge; hoofdstuk 12) en leesstoornissen (Larrivee & Maloney; hoofdstuk 6). Andere auteurs richten zich op individuele verschillen in sociale vaardigheden (Brinton & Fujiki; hoofdstuk 2) en uitbreiding van de woordenschat (Capone & Sheng; hoofdstuk 3). In hoofdstuk 4 leggen Hammer en Rodríguez de nadruk op de invloed van tweetaligheid op de taalontwikkeling.

De factoren die de therapie (potentieel) kunnen beïnvloeden variëren van talige en niet-talige cognitieve factoren (bijvoorbeeld fonologisch bewustzijn of intelligentie) tot meer sociaal-emotionele factoren, zoals conversatiestijl, sociale achtergrond of acceptatie. De hamvraag is welke individuele kenmerken essentieel zijn in de klinische en wetenschappelijke praktijk. Dus, wat zijn de persoonlijke factoren die de effectiviteit van een interventie kunnen bevorderen of belemmeren? Zoals Weiss in haar epiloo (hoofdstuk 13) schrijft, is meer onderzoek nodig om deze vraag te kunnen beantwoorden. Ze geeft aan dat dit boek beschouwd moet worden als een eerste explo-

ratie van dit interessante onderwerp. Hoewel Weiss terecht tot deze slotsom komt, is het wel jammer dat zij zich niet heeft durven wagen aan een voorzichtige samenvatting van de door de auteurs aangedragen literatuur. Zo zou het lezers helpen als zij in haar epilogoog had aangegeven welke psychosociale, gedragsmatige, emotionele en cognitieve factoren meermaals in de diverse hoofdstukken naar voren zijn gekomen. Kortom, Weiss schrijft dat er consensus bestaat tussen de auteurs, maar ze geeft niet expliciet aan over welke individuele factoren dat het geval is. Hoewel ik persoonlijk erg geïnteresseerd ben in het onderwerp van inter- en intrapersonlijke variatie binnen het domein van de spraak- en taalpathologie en dus vol verwachting aan het boek begonnen ben, blijft hierdoor bij mij geen duidelijke conclusie resoneren na het boek uitgelezen te hebben. Een samenvattend overzicht van factoren die (potentieel) van invloed kunnen zijn op het behandelingsproces - zij het met alle voorzichtigheid omgeven - zou een duidelijke meerwaarde hebben gehad. Desalniettemin kunnen afzonderlijke hoofdstukken interessant zijn voor orthopedagogen en neuropsychologen die betrokken zijn bij de diagnostiek en behandeling van kinderen met communicatiestoornissen en/of bij wetenschappelijk onderzoek op dit gebied. Ook logopedisten en spraak- en taalpathologen kunnen hun kennis over therapiebeïnvloedende individuele factoren met dit boek vergroten.

Marina Ruiter

Literatuur

Van de Sandt-Koenderman, M.W.M.E. (2004). High-tech AAC and aphasia: Widening horizons? *Aphasiology*, 18, 245-263.

Dementia: From diagnosis to management – a functional approach

M.S. Bourgeois & E.M. Hickey (2009)
New York: Psychology Press
429 pagina's
ISBN 9780805856064

De auteurs hebben hun achtergrond in de spraaktaalpathologie. Michelle Bourgeois is professor aan het Department of Speech and Hearing Science, Ohio State University, Columbus, Ohio, Verenigde Staten. Ellen Hickey is assistant professor aan de School of Human Communication Disorders, Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia, Canada. Hun onderzoeks- en expertisegebied betreft onder andere de communicatie bij dementie. Ik vond het in eerste instantie dan ook wel opmerkelijk dat de auteurs zich vanuit deze achtergrond hebben gewaagd aan het schrijven van een boek over het proces van diagnostiek, behandeling en management van dementie. Ik was benieuwd in hoeverre dit boek zou kunnen bijdragen aan de reeds bestaande omvangrijke dementieliteratuur.

Bourgeois en Hickey hebben duidelijk hun best gedaan om in elf hoofdstukken een volledig overzicht te geven van factoren die van belang zijn bij het proces van het diagnosticeren van dementie tot aan de behandeling en het management ervan. Het boek behelst functionele aspecten, zoals de verschijningsvormen van dementie, en cognitieve aspecten, maar ook de invloed van de ziekte op het dagelijks leven en de kwaliteit van leven. Bijzondere aandacht is er voor de rol van communicatie, zowel binnen de kliniek als daarbuiten. In verschillende hoofdstukken wordt ingegaan op gedragsmatige interventies en strategieën voor de omgeving die tot doel hebben het dagelijks functioneren en de kwaliteit van leven te verbeteren vanuit een communicatief en geheugenperspectief. Er is specifiek aandacht voor het betrekken van de familie en het verzorgend team in dit proces.

De schrijfstijl van het boek is helder. Het omvat zowel theoretisch goed onderbouwde informatie als praktische richtlijnen voor de omgang met dementiepatiënten gedurende het gehele proces van diagnose tot behandeling. In de eerste vijf hoofdstukken wordt er ingegaan op meer algemene kennis over het diagnosticeren van dementie, de kenmerken bij de verschillende stadia van dementie, onderzoek, behandeling en management. De spraaktaalpatho-